

С Т А Н О В И Щ Е

на проф. дин Людмил Йорданов Спасов,

член на Научно жури в конкурс за заемане на академичната длъжност

„доцент”, обявен от РИМ – В. Търново

в област на Висшето образование 2.Хуманитарни науки;

професионално направление 2.2.История и археология,

научна специалност История на България (Българско възраждане),

с единствен участник *д-р Светла Атанасова*

През 2012 г. Светла Атанасова защитава дисертация на тема: „Производствени и търговски структури в Търново през Възраждането” и придобива образователната и научна степен „доктор” в научната специалност История на България (Българско възраждане). В случая е важно да се отбележи, че дисертацията ѝ е в научната област на обявения от РИМ – В. Търново конкурс за заемане на академичната длъжност „доцент”.

Д-р Светла Атанасова е автор на две монографии, една от които „Арбанаси. Търговия и търговски връзки през XVII–XIX в.”, представен като хабилитационен труд, на над 50 научни студии, статии и съобщения, на рецензии, каталози, албуми и др. Д-р Атанасова участва в изследователски проекти, в регионални и национални научни конференции, т.е. научната ѝ активност не подлежи на съмнение. Нейните изследователски интереси са насочени към изучаване на проблеми, свързани със стопанската и социална история на българските земи през Възраждането и с изучаване на биографиите на видни наши поборници.

В статията за духовните връзки на Търновската митрополия с манастира Великата лавра в Атон за пръв път са анализирани четири писма, изпратени от Настоятелството на манастира на Великата лавра до търговеца Георги поп Симеонов в периода от 1833 г. до 1853–1854 г. С приносен характер е и статията „Две писма на княз Стефан Богориди до търновския търговец Георги поп Симеонов по църковни и административни въпроси”. Те са от 23 януари 1848 г. и 22 август 1854 г. В проучването е поставен акцент върху три важни момента: благосклонното отношение на висшия турски сановник Стефан Богориди към търновци по църковните и административните дела; социалния профил на Георги поп Симеонов и връзката между частните и национални събития, като строеж на българската църква в Цариград, съдбата на фамилната къща на Софроний Врачански в Арбанаси и пр.

Внимание заслужава изследването на д-р Атанасова посветено на дейността на търговските дружества „Христо Ганев Витанов” и „Братя Никола и Христати Ганеви”. Изтъкнат е приносът им за развитието на сладкарството и търговията със сладкарски изделия в българските земи, за изграждането на Девическо училище в Русе и за укрепването на Русенското читалище „Зора”. В работата „Търновските търговци през XIX в. – модерни практики и европейско поведение” нещо са открити нововъведенията в търговията – появата на събирателни търговски дружества, използването на счетоводни документи, информираност за пазарната ситуация, употребата на търговски знаци и обозначения, застраховането на стоката и пр. В поместената в сборника в чест на Велко Тонев статия за дарителството на търновските търговци д-р Атанасова изнася интересна информация за инициативата на търновския митрополит Неофит Византиос за създаването на висше училище в Търново – „Академия всред град Търново”.

Въз основа на материали, съхранявани в РИМ – В. Търново, д-р Атанасова разкрива непознати страни от живота след Освобождението на Ботевия четник Сава Пенев и съратника на Левски Христо Иванов – Големия. Подробно е коментирано личното тефтерче на Сава Пенев, което е в обем 150 страници и съдържа ценни сведения за живота му от 1883 до 1915 г. – търговска дейност, участието в Сръбско-българската война 1885 г. и пр. Д-р Атанасова професионално анализира документалното наследство на Христо Иванов – Големия, като книгоиздател, член на Търновския общински съвет, депутат в VI ОНС и IV ВНС. В статията „Търновският затвор през 1876 г. – място на мъчения и гибел на априлци” сполучливо са интерпретирани малко известни факти, съдържащи се в мемоарите на Р. Радославов от 1878 г. и Ю. П. Тодоров от 1897 г. за подложените на мъчения в Търновския конак около 1000 въстаници.

Д-р Атанасова, в съавторство с Татяна Кънчева, проучва нереализираната през 1984 г. идея на проф. Дойно Дойнов за създаване в Търново на „Музей на българската държавност”. Както е известно на 15 ноември 1985 г. вместо „Музей на държавността” в старопрестолния град е открит „Музей на Възраждането и Учредителното събрание”. Като причина за това се изтъква „липсата на достатъчно оригинални материали по темата”. Д-р Атанасова и Татяна Кънчева имат положително отношение към предложението на проф. Дойно Дойнов, но обяснението им за невъзприемането му не е достатъчно убедително.

Книгата на д-р Атанасова, посветена на Арбанаси, е завършена монографична теза с безспорни научни достойнства. В първа и втора глава е направено сполучливо обобщение на изследователските постижения на Снежана Панова, Бур-Марковска, Надя Данова, Ст. Маслев, Г. Георгиев и др., а в глава трета „Арбанаси. Търговия и търговски връзки през XIX в.” професионално е синтезиран оригинален изворов материал, извлечен в продължение на години от БИА към

НБКМ, ДА – В. Търново и др. В глава трета добре са отразени: настъпилите промени в етническият облик на Арбанаси в началото на XIX в.; производствената и търговска дейност на църковните настоятелства към Арбанашките храмове „Св. Николай”, „Рождество Христово”, „Св. Димитър”, „Св. Георги”, „Св. Архангел Михаил и Гаврил” и др.; различните категории търговия; стопанската дейност на мюсюлманите; активността на търговските дружества „Георги поп Симеонов”, „Братя К. Русович” и др; дарителството на арбанашките търговци и пр.

Авторката изнася интересна информация за арбанашката фамилия Кърджиеви, от която произхождат революционерите Георги и Тома Кърджиеви, за хаджи Панайот х. Атанасоглу, дядо по майчина линия на Иларион Драгостинов, за търговеца Георги Витанов, участник във Велчовата завера през 1835 г., за Константин Чокан, председател на създаденото през 1854 г. в Букурещ Дружество за събиране на български доброволци за руската армия. Д-р Атанасова прецизира изразеното от Д. Костов мнение, че през XIX в. богатите търговци се изселват от Арбанаси в Търново, Русе, Шумен, Горна Оряховица. Посочва се, че отливът на арбанасчани от търговска дейност започва през 60-те години на XIX в. и че той се дължи на промяната на административния статут на Търновския санджак и приоритетното развитие на дунавските пристанища.

Последният параграф на всяка глава – „Стопански и социални практики” представлява обобщение на изнесеното в предходните параграфи, поради което неизбежно са допуснати повторения на факти, личности и събития. На с. 54 четем, че в преписка от 29 юли 1737 г. се съдържат сведения, че Янаки Дайо е търгувал с Австро-Унгария. На с. 59 Мария Терезия (Тереза) е представена като австроунгарска императрица. Общеизвестно е, че Австро-Унгария се появява на политическата карта след коронацията през 1867 г. в Будапеща на австрийския император Франц Йосиф за унгарски крал.

Посочените слабости не намаляват достойнството на хабилитационния труд. Приложените документи от БИА и ДА – В. Търново допълват текста, а с именния показалец и резюмето на английски е улеснено използването на книгата.

Д-р Атанасова участва в авторския колектив на изданието по случай 135 години от приемането на Търновската конституция труд „Учредителното събрание 1879”, Фабер, 2014. През 2017 г. тя подготвя изложба „Сабите на войводите”, посветена на 180 години от рождението на Васил Левски.

Представените за участие в конкурса трудове са богато документирани и научно издържани. Това ми дава основание да предложа на Почитаемото жури да присъди на д-р Светла Атанасова академичната длъжност „доцент”.

31.08.2017 г.

София

Подпис:.....

/проф. дин Л. Спасов/